

11 mars 2025

a24-0409
MR/JB

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

S2024/02055

Yttrande över *Aktivitetskrav inom försörjningsstödet - för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)*

Kommunal har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framför följande synpunkter:

Sammanfattning

Kommunal avstyrker förslaget i sin helhet då förslaget riskerar att ha långtgående negativ inverkan på den statliga arbetsmarknadspolitiken och möjligheten till kvalitativa insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden. Kommunal anser vidare att förslaget riskerar att ha negativ inverkan på arbetsmiljön för personal anställda inom kommunerna. Kommunal anser därför att fackligt inflytande måste säkerställas vid arbetsplatsförlagda aktiviteter, oaktat om anvisningen sker via Arbetsförmedlingen eller kommunen.

Övergripande synpunkter avseende förslagen

Kommunal håller med om analysen att många arbetssökande i dag står så långt ifrån arbetsmarknaden och att Arbetsförmedlingen saknar relevanta verktyg för att få dem i arbete. Den aktiva arbetsmarknaden har under flera decennier minskat i omfattning. Detta har skett i en period då den strukturella arbetslösheten hamnat på höga nivåer, utbildningskraven ökat och fler av de inskrivna saknat gymnasieexamen. Det är förstås oacceptabelt att arbetslösa tvingas att söka försörjningsstöd för sitt uppehålle och än värre, att det saknas relevanta åtgärder för att de ska kunna sig ur sin arbetslöshet. Att kommunerna i ljuset av denna utveckling skapat egna arbetsmarknadspolitiska insatser är inte konstigt. Kommunerna har länge ansett att Arbetsförmedlingen inte gjort nog, och Arbetsförmedlingen har i sin tur hänvisat till kommunerna när de ansett att inskrivna hos Arbetsförmedlingen bör stå till arbetsmarknadens förfogande.

Att utmaningarna blivit större och behovet av samverkan mellan kommuner och stat har ökat, har inte inneburit att politiken skapat förutsättningar för att möta de behoven. Tvärtom har anslagen till Arbetsförmedlingen minskat, lokalkontor lagts ner och utbildningsinsatser minskat till förmån för mindre effektiva subventionerade anställningar.

Arbetsmarknadspolitiken har under många år behandlats som en experimentverkstad. Det har inte varit en lyckosam utveckling för arbetsmarknadspolitiken. Men de olika insatserna och styrningsinriktningarna gör att vi åtminstone i dag kan säga vad som fungerar och vad som inte gör det avseende att få människor i jobb. Vi vet att privata aktörer inte ger bättre

matchningsresultat, vi vet att subventionerade anställningar utan kontroll genererar fusk och få nya jobb, vi vet att fas 3 blev en återvändsgränd och vi vet att förstärkt förmedling för personer långt ifrån arbetsmarknaden är kostsamt, men effektivt.

Kommunal ser därför stora utmaningar med de förslag som nu ligger på bordet. Den grundläggande utgångspunkten, att kommunerna blir skyldiga att tillgodose individen aktiviteter som tar den bort från försörjningsstöd, är rimligt. Inte minst genom att den statliga arbetsmarknadspolitiken säger sig sakna verktyg för att tillgodose alla arbetssökandes krav på kompetenser och förmågor som krävs på arbetsmarknaden i dag. Ur det perspektivet är det viktigt att kommunernas roll att tillhandahålla utbildning och aktiviteter som säkerställer utbudet av sådana insatser, fastställs.

Men samtidigt ser Kommunal många frågetecken till de förslagen som ligger och det utökade ansvaret för kommunerna och det indirekt minskade ansvaret för den statliga arbetsmarknadspolitiken. Kommunal ser, liksom utredningen, utmaningar i gränsdragningen och samarbetet mellan aktörer och att det kan finnas en risk att vi lägger än mer pengar på systemfrågor kring arbetsmarknadspolitiken utan att det leder till fler kvalitativa insatser och därmed inte kommer arbetssökanden till del.

Kommunal ser att arbetsplatsförlagda insatser är en självklar del av arbetsmarknadspolitiken. men för att den ska fungera väl och fylla sitt ändamål behöver insatsen utföras på en arbetsplats som har förmåga att tillhandahålla arbetsplatsförlagt lärande och handledning. Arbetsplatser inom kommunal förvaltning är inte sällan under hård press. Våra sjukskrivningstal är höga, vi jobbar med minutstyrning och har inte sällan utmaningar med ofrivillig deltid och kollegor som vill gå upp i tjänstgöringsgrad. Att på sådana arbetsplatser stort utöka antalet personer som ska arbetstränas och handledas är inte lämpligt. Kommunal ställer sig därför frågande till hur kommunerna tänker att de i praktiken ska lösa det utökade ansvaret. Utredningen menar att det med den huvudsakliga målgruppen innebär att cirka 41 000 personer ska få en heltidssysselsättning på heltid. Det är en stor ambitionshöjning jämfört med dagens insatser som görs inom kommunerna. Att fler aktörer än kommunala är med och tillhandahåller arbetsträning är viktigt. Kommunal ser det därför som självklart att myndigheter, civilsamhälle och kommunala bolag också skulle kunna göra en insats här.

Skulle sysselsättningskravet på heltid innebära att de utökade kommunala statsbidragen som ges för detta ändamål gör att det skapas bättre och fler utbildningar för vuxna som saknar grundskoleutbildning och gymnasieexamen, skulle detta i stort vara positivt. Men det stora fokus på heltid och krav för varje individ oavsett behov – riskerar en utveckling där Kommunerna tvingar trycka ut personer i icke framåtsyftande verksamhet. Det vinner ingen på, varken de arbetssökanden, kommunerna själva eller vi ordinarie personal som i dag jobbar på dessa arbetsplatser. Det finns givetvis också en medmänsklig och social aspekt i förslag. Visst är det bra att samhället gör allt i sin makt för att förhindra att personer slås ut. Att vara i aktivitet är bättre än att lämnas åt sidan. Men det bör ju också beaktas huruvida den hårda styrningen mot heltid för personer som kan ha betydande utmaningar att hantera en heltidssysselsättning kommer att undvika samhällets hjälp. Det är i sig ett problem och riskerar ju i förlängningen att fler hamnar längre från arbetsmarknaden och möjlighet till egen försörjning.

Kommunal anser att det är av vikt att det är den statliga arbetsmarknadspolitiken som fortsatt har ansvar för den arbetsmarknadspolitiska bedömningen och att i den mån en arbetsmarknadspolitisk bedömning görs att den arbetssökande skulle vara behjälpt av en arbetsmarknadspolitisk insats, såsom en subventionerad anställning så ska det ske med en

prövning om arbetsplatsens lämplighet tillsammans med facklig part. När en subventionerad anställning äger rum utgår lön för arbetet. Det bör vara en självklarhet på svensk arbetsmarknad. Kommunal ser inte hur samspelet mellan försörjningsstöd och ersättningen via den statliga arbetsmarknadspolitiken är tänkt att fungera i praktiken. I vilken utsträckning kommer kommunerna anvisa en arbetssökande till en arbetsplats inom kommunerna där endast försörjningsstöd är ersättning? Kommunal anser att det är av största vikt att personer som omfattas av försörjningsstödet och aktivitetskrav kopplat till detta, fortsatt är berättigade till arbetsmarknadspolitiska program från Arbetsförmedlingen. Det måste ju också säkerställas att de aktivitetskrav som kommunerna tillhandahåller är kvalitativa och på sikt bidrar till att personerna är matchningsbara på reguljär arbetsmarknad. Kommer kommunerna att leva upp till aktivitetskravet primärt eller kommer de att säkerställa bra insatser för de arbetssökande? Den kortsiktiga styrningen handlar ju om att tillhandahålla heltidsaktivitet – oaktat individuellt behov. Risken är påtaglig att insatserna kommer att handla om kvantitet, inte kvalitet.

Det är olyckligt att den systematiska nedskärningen som gjorts på arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingen nu innebär att vi behöver kommunalisera något som vi under många år ansett varit en statlig och regional angelägenhet. Anledningen till att kommunerna inte haft ansvar för arbetsmarknadspolitiken har handlat om att kommunerna är för liten enhet, att kommunerna också är arbetsgivare och agerar i egenintresse och att arbetsmarknadspolitiken har ett större allmänintresse. Dessa invändningar lämnas åt sidan under förevisningen att det är allt fler av de arbetssökanden som i dag behöver kommunala insatser för att ta sig närmre arbetsmarknaden. Ett annat sätt att se på detta hade ju möjligen varit att styra hur kommunerna är skyldiga att tillhandahålla utbildningsinnehåll och insatser som den statliga arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan anvisa till, oaktat behov av försörjningsstöd eller inte.

Kommunal ställer sig också frågande vad som blir kvar av Arbetsförmedlingens uppdrag när så många olika arbetsmarknadsaktörer nu är inne och agerar på det arbetsmarknadspolitiska uppdraget. Förutom privata matchningsaktörer som tar sig an en del av uppdraget, omfattas också stora delar av arbetsmarknaden av parternas omställningsorganisationers matchning- och omställningstjänster. Kommunal ställer sig tveksamt om det är gynnsamt för arbetsmarknaden och de arbetssökanden att dessa olika aktörer tillsammans ska utföra en effektiv och kompetent arbetsmarknadspolitik. Hur vi får effektivitet och fungerande samverkan i detta bör vara politikens främsta fokus.

Arbetsgivarna hävdar att välfärden har stora rekryteringsbehov och verksamheterna lider av kompetensbrist. Med en arbetslöshet i Sverige på cirka tio procent är det lätt att dra slutsatsen att arbetsmarknadspolitiska insatser och arbetsplatsförlagda aktiviteter är svaret på den problematiken. Men arbetsmarknadspolitiken kommer aldrig att lösa det problemet. Oaktat aktivitetskrav på individ och kommun. För att lösa den kompetensbristen inom vård, omsorg och trafik krävs framför allt två saker. Anständiga anställningsvillkor och tillgänglig kvalitativ utbildning. Endast så får vi fler att vilja *och* kunna jobba i välfärden.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Malin Ragnegård
Förbundsordförande

Josefine Boman
Enhetschef